

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อตุตสุมปาณิธิ — การตั้งตนไว้ชอบ”

คำว่า อตุตสุมปาณิธิ เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง มาจากคำ ๓ คำรวมกัน คือ คำว่า อตุต (ตน) รวมกับคำว่า สุมมา (โดยชอบ) และรวมกับคำว่า ปาณิธิ (การตั้งไว้) แปลว่ารวมกันได้ว่า การตั้งตนไว้ชอบ คนในที่นี้ หมายถึงชีวิตความเป็นไปของแต่ละคน ซึ่งไม่พ้นไปจากกรรมเลย ดังข้อความบางตอนจาก ปรมัตถโชติกา อรรถกถา ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ มงคลสูตร ว่า

“คนบางคนในโลกนี้ ย่อมทำตนที่กุศลให้ตั้งอยู่ในศีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล) ทำตนที่ไม่มีศรัทธาให้ตั้งอยู่ในสัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา) ทำตนที่ตระหนี่ให้ตั้งอยู่ในจาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการสละ) การตั้งตนดังกล่าวชื่อว่า ตั้งตนไว้ชอบ การตั้งตนไว้ชอบนี้ เรียกว่า อตุตสุมปาณิธิ”

เมื่อได้ศึกษาพระธรรมไปตามลำดับ ก็จะเข้าใจว่า มีแต่กรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ไม่มีเรา ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน แม้แต่การสะสมสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ก็เป็นกรรมที่มีจริง ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น อรรถของจิตประการหนึ่ง คือ จิตเป็นสภาพธรรมที่สะสม ดังนั้นจิตจึงสะสมทั้งฝ่ายที่ดีและไม่ดี กล่าวคือสะสมทั้งกุศลและอกุศลซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล เมื่ออกุศลจิตเกิดขึ้นแล้วดับไปก็สะสมสิ่งที่ไม่ดี (อกุศล) ต่อไปอีกในจิตขณะต่อไป แม้ในทางฝ่ายกุศลก็เช่นเดียวกัน เมื่อกุศลจิตเกิดขึ้นแล้วดับไปก็สะสมสิ่งที่ดี (กุศล) ในจิตขณะต่อไป โดยไม่ปะปนกัน

เป็นความจริงที่ว่า ธรรมคาปูลุชนผู้หนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมสะสมอกุศลเป็นส่วนมาก แต่เมื่อมีโอกาสได้ฟังพระธรรม ได้ศึกษาพระธรรมในแนวทางที่ถูกต้อง มีความเข้าใจไปตามลำดับ ขณะที่ปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก เกิดขึ้น ขณะนั้นกุศลจิตเกิด ก็สะสมความเห็นถูก สะสมกุศลธรรม สะสมอุปนิสัยฝ่ายดีมากขึ้น นั่นก็หมายความว่าค่อย ๆ เปลี่ยนไปในทางที่ดีมากยิ่งขึ้นด้วยความเข้าใจพระธรรม จากที่ไม่รู้จักเริ่มค่อย ๆ รู้ขึ้น เริ่มสะสมสิ่งที่ดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงนั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลสำหรับผู้ที่ได้ฟัง ได้ศึกษาอย่างแท้จริง สามารถเปลี่ยนจากบุคคลที่เป็นปูลุชนผู้หนาแน่นไปด้วยกิเลส ค่อย ๆ มีการขัดเกลากิเลสยิ่งขึ้น จนกระทั่งดำเนินไปถึงความเป็นพระอรหันต์บุคคล ดับกิเลสตามลำดับขั้นได้ ขึ้นอยู่กับการสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก ซึ่งเป็นกรรมฝ่ายดีเป็นสำคัญ

ความเข้าใจถูกเห็นถูกอันเกิดจากการฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดง ย่อมสามารถเปลี่ยนจากที่เคยเป็นผู้ที่มีความเข้าใจผิด มีความไม่รู้ ตลอดจนถึงกิเลสประการต่าง ๆ ที่เคยสะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ให้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจที่ถูกต้อง มีกุศลธรรมประการต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นไปได้ ดังนั้น การได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง น้อมรับฟังด้วยความเคารพ ค่อย ๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ ทีละเล็กทีละน้อย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเปลี่ยนจากความเป็นผู้มากไปด้วยอกุศลให้เป็นกุศलयิ่งขึ้นได้ ซึ่งเป็นการตั้งตนไว้ชอบ โดยที่ไม่ใช่ตัวตนที่ไปตั้ง แต่เป็นความเกิดขึ้นเป็นไปของสภาพธรรม คือ จิต และเจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) น้อมไปในทางฝ่ายกุศลมากยิ่งขึ้น ตามระดับของความเข้าใจถูกเห็นถูก.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com , โทร. ๐๘๕-๖๒๑๓๑๐๖]